

ERIH FON DENIKEN

ISTORIJA LAŽE

Prevela s engleskog
Tatjana Milosavljević

Mono i Manjana
2011.

*Tajanstvene
knjige*

Neobično pitanje

Samo dva dana su bila potrebna za moju kratku anketu. Počeo sam od svoje žene, zenice oka mog, a nastavio sam u firmi. Svima sam postavio isto pitanje. Zatim sam telefonirao nekim svojim rođacima, a kasnije sam – osetivši se malo odvažnije – prilazio čak i potpunim neznancima u restoranu. „Izvinite. Mogu li vam postaviti jedno pitanje?“ Bio sam učitiv – kako to već biva – premda su mnogi gosti samo začuđeno nabrali čelo pitajući se: *Šta ovaj, kog đavola, hoće?* Na kraju sam, međutim, anketirao oko stotinu ljudi, a to je bilo dovoljno.

„Jeste li ikad čuli za Vojničev rukopis?“

„Za šta?“

Jedan od stotinu ljudi, samo jedan, čuo je za Vojničev rukopis, a i on nije znao ništa bitno o njemu. Vojničev rukopis? Pisalo je, beše, nešto o njemu u časopisu *P.M.* u Nemačkoj?¹ Vojnič? Nekakva tajna šifra iz Drugog svetskog rata? Tajna organizacija? Vojnič? Vojnič? A opet, na internetu postoje bezbrojne stranice o Vojničevom rukopisu, na primer, na www.voynich.nu, sajtu na kom se nalazi i mnoštvo linkova ka drugim izvorima. Razni naučnici i laici napisali su stotine rasprava o tom rukopisu, a postoji i dosta knjiga – jedna od najboljih je *Vojničev rukopis*, Britanaca Kenedija i Čerčila.² Ona sadrži celokupan istorijat ovog zagonetnog i čudnog spisa, uključujući i mnoga nagađanja i pokušaje dešifrovanja teksta.

¹ „Das geheimste Buch der Welt.“ („Najtajnija knjiga na svetu.“). (Prim. prev.)

² Kennedy and Churchill, *The Voynich Manuscript*.

Da budem iskren, o Vojničevom rukopisu dosad je napisano otprilike sve što se moglo napisati, tako da nema smisla da to ovde ponavljam. Međutim, još uvek postoji nekoliko praznina na svetskoj mapi naučnog proučavanja Vojniča – mnogo uzajamnih veza na koje nikad nisam naišao u literaturi o Vojničevom rukopisu. Naš način razmišljanja – kako verujemo – obeležavaju logika i informacija. U stvari, mi smo poput strofa u ogromnoj knjizi, čijih prvih 4000 stranica i ne znamo. Živimo na jednoj stranici. Što se celog dela tiče, ne poznajemo njegov rečnik, pa čak ni alfabet. Pamet današnjice nije u stanju da prihvati pamet prošlosti. S ovim se okrećem ljudima koji su ostali inteligentni iako su deo akademske zajednice. Moji čitaoci ne bi smeli da budu poput onih stotinu ljudi koje sam anketirao. Iz tog razloga, voleo bih da vam ispričam ponešto o neverovatnom Vojničevom rukopisu.

Čovek iza rukopisa

Trideset prvog oktobra 1865, u gradu Telšej u Litvaniji, porodica Vojnič obradovala se rođenju sina. U arhivu se vidi da su ga krstili Mihal, ali je on kasnije promenio to ime u Vilfrid. Njegov otac je bio na položaju u državnoj službi i poslao ga je prvo u školu, a potom na univerzitet u Moskvu, gde je studirao hemiju i dobio zvanje apotekara. Postao je politički aktivan, uključivši se u poljski nacionalni pokret, koji se borio da oslobodi Poljsku od Rusa. Pridružio se grupi mladih aktivista koji su pokušavali da spasu dva svoja druga od pogubljenja. Ovo je dovelo do hapšenja, 1885. godine, i robijanja u samici u varšavskom zatvoru. U leto

1887, trebalo je da ga prebace u zatvorenički logor u Sibiru, ali nekako je to izbegao i utekao je vlastima. Dospeo je – niko ne zna tačno kako – u London, gde se pojavio tri godine kasnije.

Živeći u londonskom predgrađu Čizvik, upoznao se s grupom fanatičnih Engleza i prognanih Rusa, rešenih da okončaju carsku vlast. Izdavali su revolucionarni časopis pod nazivom *Slobodna Rusija*, koji je Vilfrid Vojnič (poenglezivši u međuvremenu svoje prezime)³ prodavao na ulicama. Uz pomoć svoje devojke Etel Bul, uspeo je da postane upravnik male knjižare. Septembra 1902, njih dvoje su se venčali – ne samo iz ljubavi, već delom i iz interesa, budući da je Vilfrid hteo da uzme državljanstvo Velike Britanije, a to je mogao samo ženidbom s britanskom državljanom.

Vilfrid Vojnič vodio je uzbudljiv život s mnogo uspona i padova – stalna je bila samo novčana oskudica. Gospodin i gospođa Vojnič počeli su da krijumčare zabranjene knjige u Rusiju i Vilfrid je živeo u neprestanom strahu da će postati žrtva političkog ubistva. Zato je putovao pod lažnim imenima – u zavisnosti od toga u kojoj se zemlji nalazio i s kim se družio. U Londonu je Vojnič otvorio antikvarijat i počeo da kupuje stare rukopise i knjige. Dućan se uskoro pretvorio u haotičnu riznicu egzotičnih pergamenata i štampanog materijala iz različitih vekova. Što se tiče otkrića „najtajanstvenije knjige na svetu“, Vojnič je tvrdio da ju je pronašao u starom zamku u južnoj Evropi. Raskošno obojen rukopis čamio je sakriven u starom kovčegu i niko nije znao da postoji. Čitavo delo ispisano je na pergamentu i ilustrovano brojnim crtežima

³ Promenio je prezime Vojnicz u Voynich; srpska transkripcija u oba slučaja glasi Vojnič. (Prim. prev.)

u boji, a Vojnič je odmah pomislio da je nastalo negde u drugoj polovini 13. veka.

Ovo nečitljivo delo je otad poznato kao Vojničev rukopis.

Šta je bilo posle

Dugo posle Vojničeve smrti (19. marta 1931.) doznalo se da je njegova tvrdnja da je rukopis našao u „starom zamku“ zapravo izmišljotina. Vilfrid je ostavio testament u kom je rukopis zaveštao svojoj ženi Etel i svojoj sekretarici En Nil. Posle Eteline smrti, En Nil je postala jedina vlasnica Vojničevog rukopisa, a u pismu koje je trebalo da bude obelodanjeno tek posle *njene* smrti, priznala je da je Vilfrid rukopis pronašao 1912, u nekadašnjem jezuitskom kolegiju (internatskoj školi) u Vili Mondragone. U toj vili nalazila se jezuitska škola s impresivnom zbirkom starih rukopisa iz biblioteke Rimskog kolegija (Collegium Romanum). Godine 1870, jezuiti su se uplašili da bi vojnici Vitorija Emanuela mogli opljačkati biblioteku kako bi nešto zaradili, pa je zbirka preseljena u Vilu Mondragone u mestu Fraskati, severno od Rima. Tu je Vojnič, preturajući po starom sanduku, pronašao rukopis. Jezuitima je trebao novac za obnovu oronule zgrade i bratija je prepredenom knjižaru iz Londona spremno ponudila sanduke pune požutelih rukopisa. Vojnič je kupio trideset starih knjiga, a jezuiti, koji su sebe smatrali lukavima, nisu ni shvatali kakvo su blago predali u spremne Vojničeve ruke.

Antikvaru, poput Vilfrida Vojniča, koji se redovno bavio gomilama drevnih tekstova, sigurno je odmah upao u oči neobičan